

Тетяна ТАРАСЮК
кандидат філологічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
tarasiuk.tania@vnu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО РОБОТИ В КЛАСАХ ФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Сучасний вектор розвитку української освіти, спрямований на докорінну реформу старшої школи, висуває якісно нові вимоги до фахівців мовно-літературної галузі. Створення академічних ліцеїв та перехід до профільного навчання актуалізують потребу не просто у вчителі-предметнику, а у філологові з глибокою фаховою спеціалізацією, здатному забезпечити високий рівень інтелектуальних запитів старшокласників.

На сьогодні спостерігається певна суперечність, яка стає серйозною науково-педагогічною проблемою: це відчутний розрив між загальною педагогічною підготовкою, яку студенти здобувають на бакалавраті, та вузькоспеціалізованими вимогами профільної школи філологічного спрямування. Базова освіта часто орієнтована на широкий загал, тоді як ліцеї потребують фахівців, готових до викладання поглиблених курсів. Саме тому об'єктом мого дослідження став процес підготовки магістрів-філологів у закладах вищої освіти як ключовий етап формування їхньої професійної готовності до роботи в умовах профілізації.

Професійна готовність майбутнього вчителя до роботи в класах філологічного профілю є складним багатокомпонентним утворенням. Моделюючи портрет такого педагога, виокремлюю три ключові аспекти.

Першим є когнітивний аспект. Він передбачає вихід за межі стандартної шкільної програми. Вчитель профільного класу повинен володіти фундаментальними знаннями з теоретичної лінгвістики, історії та теорії літератури, а також компаративістики. Це знання мовних рівнів на науковому рівні, розуміння сучасних літературознавчих стратегій та здатність аналізувати тексти у широкому культурному контексті. Без такої бази неможливе формування академічної атмосфери в ліцеї.

Другий аспект – діяльнісний. Він фокусується на методичному інструментарії. Вчитель має не просто «начитувати» матеріал, а володіти технологіями поглибленого вивчення мови та літератури. Це насамперед дослідницькі методи, де учень стає маленьким науковцем, та проєктні технології, що дозволяють інтегрувати знання з різних галузей.

Третій аспект – особистісний. Він ґрунтується на ідеї педагогічної фасилітації. Вчитель профільної школи – це насамперед партнер у навчанні, здатний до глибокого наукового діалогу зі старшокласниками. Це вимагає від педагога високого рівня емпатії, інтелектуальної гнучкості та здатності надихати на самостійний пошук істини.

У цьому контексті навчальна дисципліна «Професійна майстерність педагога» виступає ідеальним майданчиком для формування такої готовності. Саме в межах цього курсу магістранти вчаться конвертувати свої теоретичні філологічні здобутки у дієві педагогічні практики, апробуючи різні ролі та стратегії викладання.

Підготовка магістрів для профільної школи вимагає трансформації самих методів навчання у закладах вищої освіти. Традиційні лекції мають поступитися місцем активним формам взаємодії. Одним із найбільш ефективних методів є кейс-технологія. Аналіз складних педагогічних ситуацій, що виникають саме у філологічних класах, дозволяє студентам випрацювати алгоритми розв'язання конфліктів, стратегії роботи з обдарованими дітьми та способи подачі складних теоретичних тем.

Окрему увагу в магістратурі варто приділяти тренінгам з педагогічної риторики. Вчитель-словесник у профільному класі – це оратор, який має бездоганно володіти словом, логікою та мистецтвом переконання. Вміння вести наукову дискусію, модерувати дебати та чітко формулювати думку критично важливий для формування авторитету серед здобувачів освіти.

Важливим напрямом є також підготовка магістрантів до роботи з обдарованою молоддю. Це передбачає навчання методам наукового керівництва роботами в межах Малої академії наук та специфіці підготовки учнів до олімпіадних завдань підвищеної складності. Майбутній учитель має сам бути дослідником, щоб навчити цього інших.

Не менш важливим є опанування цифрових інструментів філолога. Сучасна професійна майстерність немислима без використання корпусів мови, цифрових критичних видань та інструментарію для комп'ютерного аналізу тексту. Магістранти мають навчитися використовувати ці ресурси не лише для власної наукової роботи, а й як засіб унаочнення та автоматизації дослідницьких завдань учнів на уроках.

Процес підготовки вчителів нового покоління стикається з низкою об'єктивних викликів. Насамперед це проблема психологічної перебудови. Студентам важко змінити звичну роль «транслятора готових знань» на роль «наукового коуча» чи тьютора. Це вимагає відмови від директивного стилю на користь демократичного та дискусійного.

Ще одним викликом є адаптація складної філологічної теорії (наприклад, структурного аналізу чи когнітивної лінгвістики) до рівня сприйняття учнів 10–12 класів. Завдання вчителя – спростити форму, не втративши при цьому наукової суті, що є вищим пілотажем педагогічної майстерності.

Зрештою, слід зважити на динамічність сучасної філології. Постійні зміни у літературному процесі, поява нових мовних явищ вимагають від учителя безперервної самоосвіти. Майбутній фахівець має вийти з університету з чітко сформованою навичкою навчання упродовж усього життя.

Отже, формування професійної готовності до роботи в класах філологічного профілю має стати наскрізною ідеєю магістерської підготовки. Це вимагає тісного поєднання філологічної ерудиції з педагогічною технікою. Перспективним напрямом розвитку цієї системи вбачаю створення та впровадження спеціалізованих магістерських спецкурсів, присвячених саме методиці викладання філологічних дисциплін у ліцєях. Тільки такий підхід дозволить випустити фахівця, який зможе забезпечити високу якість мовно-літературної освіти в умовах реформованої старшої школи.

Список використаних джерел

1. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 21.12.2025).